

# МАТЕРІАЛИ ДЛЯ АУДІЮВАННЯ АБО САМОСТІЙНОГО ЧИТАННЯ УЧНЯМИ

ст. 4

## КЛИЧЕ ВЕРЕСЕНЬ ДІТОК ДО ШКОЛИ

### До школи

Ви не бачили ніколи,  
Як всі дітки йдуть до школи?  
О! Про це цікаво знати...  
Всі прийшли в країну Знань.  
А у школі ж так цікаво,  
Тут життя проходить жваво!  
Будемо не тільки вчитись,  
А зумієм подружитись.  
То ж спасибі вчителям,  
Що знання дарують нам.  
І тому хай кожен знає —  
Знань багато не буває!  
*За Надією Красоткіною*

ст. 4

## УКРАЇНО МОЯ, РІДНИЙ КРАЮ

### Рідний край

Красивий, щедрий, рідний край

І мова наша солов'їна.

Люби, шануй, оберігай

Усе, що зветься Україна.

*Ігор Січовик*

**ст. 5**  
**Загадки**

Всяк школяр його шанує,  
Бо він пише і малює.  
Хто ж цей спритний молодець?  
Це, звичайно, ...

Бігаю туди-сюди  
І рятую від біди:  
Там, де помилка чи бруд,  
Мною на папері труть.

## ст. 6

**Продовжи ряд слів.**

Рідна Батьківщина — Вітчизна — держава — країна —

...

### **Моя Україна – це пісенька мами...**

Моя Україна – це пісенька мами,  
Розлогі лани колосяться хлібами,  
Вишневі садочки, лелеки на хаті.  
Купають садочки хмарки пелехаті.

Моя Україна – то мамина ласка,  
Червона калина, бабусина казка.  
Це соняхи в цвіті, горобчиків згряя.  
Я кращої в світі країни не знаю.

*Людмила Савчук*

ст. 7

## Люблю Україну

Я люблю кожну квіточку в полі  
І струмочок, що до річки біжить.  
І високі, до неба, тополі  
Й чисту-чисту небесну блакить.

І у синьому небі лелеки,  
Й журавлину осінню печаль.  
Й споришеві стежки, що далеко  
Розійшлись по землі в синю даль.

У маленькі свої долоньки  
Я промінчики сонця ловлю.  
Україну мою, рідну неньку,  
Я усім своїм серцем люблю.

*Надія Красоткіна*

## КИЇВ — СТОЛИЦЯ УКРАЇНИ

### Київські каштани

У Києві зацвітають каштани. Пливуть ніжні пахощі, немов настояні на якомусь зіллі. Тендітні пелюстки осипаються на незаметену бруківку. Цвітом каштанових свічок милуються в ці дні кияни та гості столиці. Як хороше довкола.

*Сава Голованівський*

## Київ

Столиця нашої України,  
Найкраще місто на землі.  
Тут бігають швидкі машини,  
Пливуть по річці кораблі.

Мости два берега з'єднали  
І котить хвилі вдаль Дніпро...  
Це наші пращури подбали,  
Щоб оселилось тут добро.

Стрункі тополі і каштани,  
Та квіти різні запашні –  
Щоденно трудяться кияни,  
Щоб в radoщах спливали дні.

Ми будем вчити всі науки,  
Які потрібна для життя,  
Щоб молоді умілі руки  
Творили краще майбуття.

*Тетяна Худолій*

## Я І РОДИНА МОЯ

### Хто я для світу?

Каже мама: «Ти — моє сонечко!»

Мамусю, я ж твоя донечка!

Каже тато: «Моє солов'ятко!»

Тату, я ж просто дитятко!

Каже бабуся: «Квіточко дорогенька»,

Я ж, бабуся, внучка твоя маленька!

Сестра називає мене щебетушкою,

А братик мій кличе мене Попелюшкою.

*Марія Чумарна*



## МУЗИКИ ЧАРІВНІ ЗВУКИ

### Музична суперечка

На сцені йшов музичний концерт, який дуже подобався глядачам. Вони раз за разом аплодували та вигукували «Браво».

— Хоча ці оплески моя заслуга, але я, розділю їх з вами, — ніжно заспівало фортепіано, звертаючись до інших інструментів.

Почувши ці слова, гітара від обурення видала фальшиву ноту, а скрипка в розгубленості замовкла.

— Чому ж оплески — твоя заслуга, — проспівала віолончель. — Я теж була солісткою в оркестрі, і мій співучий сумний голос припав до душі глядачам. Значить, це мої оплески...

— Не згоден! — заgrimів барабан. Це я задавав ритм всьому концерту! І коли б не я, то глядачі б заснули від ваших сумних голосів!..

В суперечку вступили гітара, арфа, баян, бандура... Голоси музичних інструментів ставали все гучнішими... Глядачі в залі здивовано переглядалися. Тепер їм зовсім не хотілося аплодувати та кричати «Браво!»

— Перестаньте сваритися, — суворо сказала диригентська паличка, за допомогою якої диригент

керував оркестром. Кращий не той, хто найгучніше кричить, а той, хто добре виконує свою роботу, поважає і підтримує своїх друзів і не сперечається з ними через дрібниці. Ви всі сьогодні старалися. добре грали, тому всі заслужили оплески і похвалу від глядачів...

Музичні інструменти помітили невдоволені обличчя глядачів і перестали сперечатися. Вони знову заграли свої партії, слухаючи команди диригентської палички. А в подяку за свою хорошу гру музиканти, їх музичні інструменти почули гучні оплески і вигуки «Браво!»

*Олена Кукуєвицька*

## ст 12.

### Загадки

Прилягла панянка на моє плече,  
Від її співанки аж сльоза тече.

Не в долині, а в горах на полонині  
Не сірі воли ревуть, а труби гудуть.

## ЛІСОВІ МЕШКАНЦІ

### Лісовий гість

Одного разу рано-вранці загавкав собака Сірко. На порозі будинку стояло ведмежатко, напевно, голодне. Хазяїн пригостив ведмежа рибою. Гість із задоволенням поснідав і втік. Однак почав приходити кожного дня.

За лісовим гостем можна перевіряти годинник.

Рівно о сьомій годині ранку приходить снідати. В перші дні ведмежатко після сніданку втікало до лісу, а потім зрозуміло, що від допитливих глядачів, які приходили подивитися на нього, також можна отримати щось із ласощів.

Наступили холоди. Ведмежатко інколи поверталось з лісу і лягало в коридорі, обнімаючись з собакою Сірком.

*Христина Гарбар*

## ст. 18

### Два цапа

Зійшлися на місточку  
Цапки довгобороді  
І чемно розійшлися  
Удвох на тому броді.  
Один пішов сердитий,  
Борідкою кивав:  
— Чому б це пропустити  
Суперника я мав?  
Замислився і другий  
Та й мекнув з усіх сил:  
— На що ж я, недолугий<sup>1</sup>,  
вперед його пустив?  
Цапки у цю ж хвилину  
Обидва розвернулись  
І на місток з рівнини  
Обидва повернулись.  
Зійшлись посеред броду —  
Місточок затріщав!  
Один — шубовсть у воду,  
Слідом і другий впав.

*Любов Яковенко*

---

<sup>1</sup>Недолугий — слабкий, немічний, кволий, безсилий.

**Хто де живе**

Білка селиться в дуплі,  
Їжачисько — у кублі,  
Вепр — у хащах верболозів,  
А ведмідь — в глухім барлозі.  
Мудрий лис живе у норах,  
Тигр — у джунглях,  
Барс — у горах,  
Олень — в тундрі і в лісах,  
А верблюд — в пустелі,  
А орел — могутній птах,  
Гніздиться на скелі...  
Люди селяться в містах  
І в зелених селах,  
І живуть вони ось так —  
У людських оселях.

*Олег Орач*

ст. 20  
**ТРАНСПОРТ**

**Острівок безпеки**

На дорозі острівок,  
Мов смугастий килимок.  
Він велике право має  
Пішохода захищає.  
Можна тут перепочити, —  
Всі машини пропустити.  
А коли дорога вільна —  
Можна далі йти спокійно.

*Віра Паронова*

**ст. 20**

### **Світлофор**

В нього на чотири боки  
Є по три кругленькі ока.  
Ними світить недаремно:  
Як подивиться зеленим —  
Йди скоріше, не зівай,  
Світить жовтим — зачекай!  
А червоним — стій, не йди,  
Щоб не сталося біди!



## Загадки

Руки причепив до дроту  
і повіз всіх на роботу.

Не сани і не віз,  
А їде без коліс.

Полотно, а не доріжка,  
Кінь біжить сороканіжка.

З рогами, а не коза  
Є сідло, та не кінь,  
З педалями, а не рояль,  
З дзвінком, а не двері.

Величезний і стотонний  
У воді пливе, не тоне.

**Знак «Пішохідний перехід»**

Треба знати всім як слід

«Пішохідний перехід».

Тут малесенька людина

Попереджує машини:

Зачекайте, не спішіть,

Пішохода пропустіть.

Знак велику силу має —

Він машини зупиняє!

*Віра Паронова*

### Небезпечна гра

Хлопці грають у футбол,  
Хтось забив красивий гол.  
Полетів м'яч на дорогу,  
Йде машина із-за рогу.  
Та гравець її не бачить —  
М'яч підстрибує і скаче  
І під колесо летить,  
Хлопчик за м'ячем біжить.  
Зупиніть скоріш хлопчину —  
До нещастя крок єдиний!  
Це повинен знати кожен —  
Гратись у м'яча не можна  
Там, де вулиця й машини,  
Небезпечно для людини!

*Віра Паронова*

## ПОРИ РОКУ

### Осінь

Засвітились листочки на клені  
Жовтим-жовтим, ясним вогнем.  
Киньмо всі турботи щоденні  
І до осені в гості підем.

*Надія Красоткіна*

### Осінь зачаровує красою

По землі крокує осінь. Її сліди видно всюди. У лузі зачервоніла калина. Це осінь подарувала їй червоне намисто. У садках дозріли яблука і груші. Чарівниця їх позолотила, підрум'янила наповнила солодким соком.

*Катерина Пономарьова*

## **Зима-художниця**

Зима казково біла  
Сніжком усе встелила,  
Змінила на очах:  
Пензликком чарівним  
Водила по шибках,  
Де розквітали дивні  
Метелики в казках.  
*Сергій Гордієнко*

## **Звуки зими**

Зиму не можна назвати беззвучною. Вона вміє зітхати. Іноді старенька голосить. Часто її голос бринить<sup>1</sup> кришталеvim дзвоном. Усі звуки чарівниці-сніголиці різні. Разом вони створюють єдиний образ природи.

*Христина Гарбар*

---

<sup>1</sup> Бринить — дзвінко звучить.

## **Надійшла весна**

Надійшла весна прекрасна,  
Многоцвітна, тепла, ясна,  
Наче дівчинка в вінку.  
Зацвіли луги, діброви,  
Повно гомону, розмови  
І пісень в чагарнику.

*Іван Франко*

## **Прийшла весни казкова мить**

Весна шумить, гуде, дзвенить, співає. Природа оживає. Прокидається земля і починає дихати. Ніжні пахощі заповнюють повітря. Красуня-весна лине долинами й горами. Вона несе радість людям. І кожна людина хоче усміхнутися і привітатися з весною.

*Христина Гарбар*

### Чим пахне літо?

— Червоними щічками помідорів,  
Зеленим хвостиком огірка,  
Медовим очком кавуна  
На твоєму личку.

— А ще чим?

— Задерикуватим перчиком

На городі,

Тендітною суничкою

В зеленому капелюшку,

Сонячними зайчиками

Абрикосів між гіллям.

— А ще чим?

*Ольга Тимофєєва*

### Як ріка розгнівалася на дощика

Загордилася ріка:

— Дивіться, яка я широка, повноводна, які в мене зелені береги. І сонечко в мені відбивається, як у дзеркалі, і дерева високі, і небо блакитне.

Коли це небо затяглося хмарами й пішов сірий Дощик. День іде, другий, третій. Стала сіра Ріка, сірі стали береги. Посірів увесь світ. Розгнівалася Ріка:

— Доки ти хлюпотітимеш, нещасний? Через тебе я стала потворна.

Дощик і каже:

— Якби не я, сіренький, не була б ти широка, повноводна.

Ось так і нам не треба забувати, звідки ми течемо.

*Василь Сухомлинський*



## ХТО Я І З ЯКОЇ КАЗКИ

### Вовк

Даринку взяли до зоопарку. Ось клітка з вовком.  
Дівчинка його відразу впізнала.

— Ти чому Червону Шапочку з'їв?

Вовк мовчить.

— Ти чому трьох поросят образив?

Вовк знітився<sup>1</sup>.

— От і сиди зараз у клітці, поганий сірий вовче!

Вовк відвернувся. Значить, йому соромно! Значить,  
більше не буде!

*Христина Гарбар*

---

<sup>1</sup> Знітився — затаївся, намагався бути якомога менше помітним.

## **Буква А**

Голосиста буква «А»

твій букварик відкрива!

Не одна вона іде, а всю азбуку веде.

Як веселочка жива.

З букв складаються

СЛОВА.

*Варвара Гринько*

**Буква У**

Відгадайте цю загадку:

Буква схожа на рогатку.

Є в словах урок і клуб,

Учень, пух, указка, дуб.

Буква ця у нашій мові —

Часто ще й окреме слово!

Відгадали? Так, це У —

Голосний співучий звук.

*Валентина Бутрім*

**Буква О**

О до озера ходила,  
Окуньків там наловила.  
А тепер опеньки чистить.  
О в нас любить смачно їсти!  
Будуть на обід грибочки,  
Овочевий суп, биточки,  
Огірочки солоненькі  
І оладки солоденькі.

*Валентина Бутрім*

## **Буква И**

Голосний, співучий звук,  
Всім твердим він давній друг.  
Дуже скромну вдачу має,  
Першим в слові не буває.  
Буква И — лише рядкова,  
Бо не починає слова.  
В кінці слів вона буває  
Й серединку полюбляє.  
*Валентина Бутрім,  
Ліна Біленька*

**ст. 34**

**Буква М**

Знають букву М малята

З нею пишуть слово мама

Ще — морозиво і море.

Схожа буква М на гори.

*Валентина Бутрім*

**ст. 36**

### **Буква І**

— Гей, хлопчику!

— Я не хлопчик.

— Гей, стовпчику!

— Я не стовпчик.

— Хто ж ти такий?

— Буква І.

— А що в тебе  
на голові — шапка?

— Ні, крапка!

*Віктор Дзюба*

**ст. 38**

**Буква Н**

Носоріг — на носі ріг.

Ніс рогатий свій беріг.

А тому стирчить і досі

В носорога ріг на носі.

*Віктор Дзюба*



**ст. 40**

**Буква Л**

За те, що я працюю справно,

Мене людина любить кожна.

У рот несучу я різні страви,

А повертаюся порожня.

*(Ложка)*

**ст. 42**

**Буква В**

Виноград по стінах в'ється,

Буква В сидить, сміється.

Взула черевички В,

Одягла усе нове.

І з вікна своєї хати

Вигляда, щоб всіх вітати.

*Валентина Бутрім*

**ст. 44**

**Буква С**

Струмок

— Ти куди біжиш, струмок?

— Через поле у ярк.

— І зупинишся в ярку?

— Ні, звідтіль — в Десну-ріку!

— А з Десни-ріки куди?

— До Дніпрової води.

Попливу Дніпром у море,

В море Чорне, неозоре.

*Варвара Гринько*

**ст. 46**

### **Буква К**

Буква «К» в словах відомих,  
І не дуже вам знайомих:  
Коромисло і комашка,  
Кит, калина та ромашка.  
Ось криничка, в ній — водичка,  
В спеку свіжості скарбничка.  
Вона — щедра і привітна,  
Коли в неї квіти квітнуть.

*Марія Дяченко*

**ст. 50**

**Буква Р**

Ранок

Ранній ранок росами

Трави посріблив,

Ніженьками босими

Я росинки збив.

Де не збив — промінчики

У росі горять,

І ромашок вінчики

Радісно бринять.

*Ліна Біленька*

**ст. 54**

**Буква П**

Буква «П» така хороша,  
Є в словах: політ, пороша,  
Пісня, паросток, природа,  
Перепілочка, погода.

Посміхнися, прочитай:  
Доброта — душі перлина  
Для дорослого й дитини!

*Марія Дяченко*

**ст. 56**

### **Буква Т**

Букву «Т» вивчає Толя,  
Пригадав такі слова:  
Туя, терен і тополя,  
Тин, телятко і трава.  
Потім сів на табурета:  
— Це таксі! — промовив брат, —  
Мчу у гори — до Тибету,  
Та у Татри — до Карпат.  
У Тульчин іще поїду,  
В тітки там бував не раз  
І в Тернопіль — знов до діда,  
Бо скучає дід Тарас.

*Ліна Біленька*

**ст. 58**

**Буква Е**

Ухопився за дріт,  
Покотився у світ,  
Повіз близняток  
Цілий десяток.  
(*Електровоз*)